

Πόλεμος και Πολιτική

Μάθημα 5^ο: Από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση.
8^{ος} αι. μ.Χ – 15^{ος} αι. μ.Χ.

Γεώργιος Μαργαρίτης, Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθημα 5^ο

Χρονολογικό πλαίσιο: 8^{ος} – 15^{ος} αι. μ.Χ.

Από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση

Περιεχόμενα μαθήματος

1. Οι σταυροφορίες σηματοδοτούν το τέλος του Μεσαίωνα.
2. Η Βρετανική «στρατιωτική επανάσταση».
3. Εκατονταετής Πόλεμος (1354 – 1453).
4. Ειδική Βιβλιογραφία.
5. Ασκήσεις Αυτοαξιολόγησης.

Σκοποί μαθήματος

Η ανάδειξη

- του κλονισμού του φεουδαρχικού προτύπου από τις σταυροφορίες.
- της ανάγκης ενός ενιαίου κέντρου πολιτικής εξουσίας και ενός ισχυρού στόλου κατά την πολιτική ενοποίηση της Αγγλίας.
- μίας ισχυρής γαλλικής βασιλικής εξουσίας και η διάχυση του δικαιώματος του πολέμου στην γαλλική κοινωνία κατά τον Εκατονταετή πόλεμο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1^η ενότητα

Οι σταυροφορίες σηματοδοτούν το τέλος του Μεσαίωνα

Οι σταυροφορίες σηματοδοτούν το τέλος του Μεσαίωνα

Το τέλος του μεσαίωνα προαναγγέλθηκε με τον επικό του θρίαμβο: **τις σταυροφορίες.**

Οι φεουδάρχες – ιππότες

- ήταν στενά εξαρτημένοι
 - από τη διαθεσιμότητα καλλιεργήσιμης γης
 - από το πλεόνασμα που δημιουργούσε η εργασία των δουλοπάροικων
- στη γη αυτή στήριζαν την πολιτική τους εξουσία και συνακόλουθα την πολεμική τους δεινότητα.

Οι σταυροφορίες επεκτείνουν την οικονομία της Ευρώπης

Οι σταυροφορίες:

- “αποσυμφόρησαν” την φεουδαρχική πίεση για νέα γη και
- έδωσαν διέξοδο στην οικονομική δυναμική της Ευρώπης εκείνου του καιρού.
- Άνοιξαν νέους δρόμους εμπορίου και νέα πεδία οικονομικών δραστηριοτήτων.

Παρακμή του μεσαιωνικού τρόπου πολέμου

Στο στρατιωτικό πεδίο, η αναμέτρηση με τους μουσουλμανικούς στρατούς

- που βασίζονταν
 - σε μισθοφορικά σώματα και
 - σε ελαφρύ ιππικό προερχόμενο από το εσωτερικό της Ασίας,
- κλόνισε την πίστη
 - στον μεσαιωνικό τρόπο πολέμου και
 - στους κατάφρακτους ιππότες.

Σύσταση “εταιρειών” μισθοφόρων

- Το ρευστό σκηνικό των σταυροφορικών ηγεμονιών ενίσχυσε μεταβατικές καταστάσεις.
- Οι χωρίς γη και φέουδο ιππότες προοδευτικά συγκρότησαν “εταιρείες” μισθοφόρων που
 - είτε τίθονταν στην υπηρεσία κάποιου ισχυρού και πλούσιου ηγεμόνα,
 - είτε διεκδικούσαν πολεμώντας γη και φέουδα. (Εταιρεία Καταλανών στην ελληνική περίπτωση).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

2^η ενότητα

Η Βρετανική «στρατιωτική επανάσταση»

Ανάδυση πολιτικών οντοτήτων στα βρετανικά νησιά

- Τα βρετανικά νησιά υπήρξαν **πέραςμα πολλών λαών** στην μεσαιωνική εποχή.
- Άγγλοι, Κέλτες, Σάξονες, Βίκινγκ, Φρίσιοι, Νορμανδοί διεκδίκησαν χώρο στα νησιά και **τελικά διαμόρφωσαν πολιτικές (φυλετικές) οντότητες με ξέχωρα χαρακτηριστικά.**
- Οι πιο σημαντικές από αυτές ήταν η **Ουαλία, η Σκωτία, η Ιρλανδία.**

Πολιτική ενοποίηση Αγγλίας

- Η διαδικασία ενοποίησης της Αγγλίας μετά την κατάκτησή της από τους Νορμανδούς (1066) ενσωμάτωσε προοδευτικά λαούς με διαφορετικές πολεμικές δεξιότητες.

Ανάγκη συντονισμού από μία ενιαία κεντρική εξουσία

- Η πολιτική ενοποίηση – ενσωμάτωση
- προκάλεσε την **ανάγκη συντονισμού αυτών των διαφορετικών σωμάτων** που το καθένα είχε, ανάλογα με την κοινωνική του δομή και το παρελθόν του, διαφορετικό τρόπο πολέμου.
- Η διαδικασία οδήγησε **στην καλλιέργεια τακτικής, στρατηγικής σκέψης στη βάση αυτής της ανάγκης** και μεταφορά της στην πολιτική – **στην αναζήτηση πολιτικού αποτελέσματος, δηλαδή μιας ενιαίας κεντρικής εξουσίας.**

Επακόλουθα της ανάγκης συντονισμού στο στρατιωτικό πεδίο

Ένα κλασσικό παράδειγμα των εξελίξεων ήταν

- η χρήση τοξοτών – με την εξέλιξη του Longbow (μεγάλου τόξου) στη θέση της «βαλλίστρας» (Crossbow) –
- καθώς και η ανάπτυξη ελαφρού πεζικού.

Παράλληλη ήταν και

- η ανάπτυξη πολεμικών στόλων καθώς ο έλεγχος των θαλασσών που περιέβαλαν τα νησιά ήταν προϋπόθεση στη διεκδίκηση στρατιωτικού αποτελέσματος.

Συνέπειες της ανάγκης ελέγχου των θαλασσών

- Η ανάπτυξη πολεμικών στόλων σήμαινε **πρόσθετο κόστος** που επωμιζόταν η φεουδαρχική ή η βασιλική εξουσία.
- Με τη σειρά του η ανάγκη αυτή **οδηγούσε στην εξέλιξη των μηχανισμών είσπραξης κρατικών εσόδων από το αγροτικό πλεόνασμα**, δηλαδή στην ανάπτυξη κρατικών θεσμών στην **υπηρεσία μιας κεντρικής εξουσίας**.
- Οι βασιλείς της Αγγλίας **αναδείχθηκαν στο επίκεντρο του πολύπλοκου μεσαιωνικού τοπίου των νησιών μέσα από αυτές τις διαδικασίες**.

3^η ενότητα

Εκατονταετής Πόλεμος (1354 – 1453)

Αγγλία: μικρή χώρα με επεκτατικές βλέψεις

- Η Αγγλία ήταν μια **μικρή σε έκταση και σε πληθυσμό χώρα** ιδιαίτερα εάν την συνέκρινε κανείς με την απέναντι ευρωπαϊκή (γαλλική ιδιαίτερα) ενδοχώρα.
 - Από την άλλη πλευρά η **στρατιωτική της υπεροχή** - που στηριζόταν
 - στον σύνθετο τρόπο πολέμου,
 - στις δεξιότητες που αυτός απαιτούσε και
 - στις πολιτικές δυνατότητες που είχαν αποκτήσει οι βασιλείς της Αγγλίας χάρη στην κυριαρχία τους στις θάλασσες
- οδηγούσε στη διεκδίκηση κυριαρχίας και στις απέναντι ακτές.**

Διακύβευμα του πολέμου τα γαλλικά φέουδα

- Στην Αγγλία ο μεσαιωνικός τρόπος πολέμου και ζωής έφτασε εδώ την **μέγιστη δυνατή σε εκείνη την εποχή πολεμική αποτελεσματικότητα.**
- Ο συνδυασμός αυτής της δυνατότητας **με τις ανάγκες που προαναφέραμε** οδήγησε σε **μακρόχρονη αναμέτρηση με τους βασιλείς και φεουδάρχες της Γαλλίας με διακύβευμα τις πλούσιες γαλλικές πεδιάδες – φέουδα.**

Βρετανική ανωτερότητα στο πεδίο της μάχης

- Για σχεδόν εκατό χρόνια η βρετανική ανωτερότητα στα πεδία των μαχών εκφράστηκε σε πλήθος συγκρούσεων.
- Στα 1415 στο Αζινκούρ ο Άγγλος βασιλιάς επικεφαλής ενός στρατού 6.000 (από τους οποίους οι 5.000 τοξότες και 1.000 «hommes d' armes»*) αποδεκάτισε δύναμη 18.000 Γάλλων ιπποτών.
- Η νίκη αυτή ήρθε να προστεθεί σε αντίστοιχες στο Κρεσύ, το Πουατιέ και άλλες.

Ισχυρά γαλλικά οχυρά

- Οι βρετανικές νίκες δεν οδήγησαν όμως στην επίτευξη τελικού στρατιωτικού και πολιτικού αποτελέσματος εξαιτίας της βρετανικής αδυναμίας στην εξασφάλιση των αναγκαίων σημαντικών πόρων για την άλωση των κάστρων και των οχυρών πόλεων.
- **Η καλύτερα οργανωμένη Αγγλία αποδείχθηκε τελικά πολύ φτωχή για να αλώσει τα κάστρα των Γάλλων φεουδαρχών, τα κτισμένα από το σημαντικό αγροτικό πλεόνασμα των πεδιάδων της χώρας.**

Ενίσχυση της εξουσίας του Γάλλου βασιλιά έναντι των φεουδαρχών

Βασιλιάς

Ο πόλεμος ανέδειξε την εξουσία του βασιλιά στη Γαλλία αναδεικνύοντας την εξουσία του πολύ πάνω από εκείνη των φεουδαρχών.

Φεουδάρχες

Αποδεκατισμένοι στις παράτολμες εφόδους τους ενάντια στο αγγλικό πεζικό αναγκάστηκαν να δεχθούν την βασιλική υπεροχή και το δικαίωμα του μονάρχη να συγκεντρώνει και να χρησιμοποιεί τους πόρους της χώρας.

Διάχυση του δικαιώματος στο πόλεμο στη γαλλική κοινωνία

- Η ιστορία της **Ιωάννας της Λωρραίνης** αποτυπώνει αυτές τις αλλαγές.
- Στο όνομα του βασιλιά η Γαλλία χρειάστηκε να μάθει να πολεμά όχι μόνο με τους ιππότες άρχοντες και τον δικό τους τρόπο πολέμου αλλά και με στρατούς απλών ανθρώπων που θα νικούσαν με όπλα πιο σύνθετα αλλά λιγότερο αριστοκρατικά.
- **Η παρεμβολή του Θείου επέτρεψε τη διάχυση του δικαιώματος στον πόλεμο σε ευρύτερα στρώματα της γαλλικής κοινωνίας. Η Γαλλία έγινε ενιαίο κράτος, βασιλείο, με μία και μόνη κεντρική εξουσία.**

Ειδική Βιβλιογραφία

1. France John, *Western Warfare in the Age of the Crusades, 1000-1300*, (1998, Cornell U.P.).
2. Haldon John, *Warfare, State and Society in the Byzantine World, 565-1204* (1999, Routledge).

Ασκήσεις Αυτοαξιολόγησης

1. Τί επιπτώσεις είχαν στο φεουδαρχικό σύστημα πολέμου οι Σταυροφορίες;
2. Σε ποιές καινοτομίες προσδιορίζεται η βρετανική στρατιωτική επανάσταση;
3. Για ποιο λόγο οι Γάλλοι φεουδάρχες δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τον βρετανικό στρατό στα πεδία των μαχών και για ποιο λόγο οι Βρετανοί δεν κατάφεραν να κερδίσουν τον Εκατονταετή πόλεμο;

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γεώργιος Μαργαρίτης, «Πόλεμος και πολιτική. Από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση. 8^{ος} αι. μ.Χ. – 15^{ος} αι. μ.Χ.». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS228/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος 5^{ου} μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013 – 2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

